

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного
управління та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності
та публічного управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ГРИНЯ Леся Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 336:338
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ Л. М. Гриня

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Довженко Валентина Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

К.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2020

АНОТАЦІЯ

Гриня Л. М. Організація та перспективи розвитку системи публічних закупівель в Україні. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

Досліджено теоретичні основи та інституційне забезпечення системи електронних публічних закупівель. Проаналізовано кількісні показники та особливості функціонування системи публічних закупівель в Україні. Запропоновано напрями удосконалення системи публічних закупівель в Україні та підвищення її ефективності на основі впровадження механізму державних контрактів життєвого циклу.

Ключові слова: публічні закупівлі, система ProZorro, електронні торги, відкриті торги, конкурентний діалог, переговорна процедура закупівель, тендер, контракти життєвого циклу.

SUMMARY

Grynja L.M. Organization and perspectives of development of the public procurement system in Ukraine. – Manuscript.

Qualification work for the degree of «Master» in specialty 281 – «Public administration» – Polissya National University, Zhytomyr, 2020.

Theoretical bases and institutional support of the system of electronic public procurement are researched. Quantitative indicators and specialty of the functioning of the public procurements in Ukraine are analyzed. The directions of improvement of the public procurement system in Ukraine and increase of its efficiency on the basis of introduction of the mechanism of the state contracts of a life cycle are offered.

Key words: the public procurement, system ProZorro, electronic bidding, free bidding, competitive dialogue, negotiated procurement procedure, tender, contracts of a life cycle.

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Теоретичні основи та інституційне забезпечення процесу публічних закупівель	6
Висновки до розділу 1	17
Розділ 2. Аналіз показників функціонування системи публічних закупівель в сучасних умовах	18
Висновки до розділу 2.....	27
Розділ 3. Перспективи розвитку електронної системи публічних закупівель в Україні	28
Висновки до розділу 3	36
Висновки	37
Список використаних джерел	40
Додатки	47

Вступ

Діяльність установ, організацій, підприємств публічного сектору із забезпечення функцій держави та створення суспільних благ для населення потребує закупівлі товарів, робіт чи послуг. Закупівлі є важливою частиною їхньої діяльності. Через систему публічних закупівель держава матеріально забезпечує функціонування структур, діяльність яких фінансується в основному за рахунок бюджетних коштів, реалізовує заходи спрямовані на вирішення загально-державних проблем та на соціально-економічний розвиток держави. Розвиток системи публічних закупівель в Україні передбачає підвищення рівня прозорості використання державних коштів, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Дослідженням питань функціонування, нормативно-правового забезпечення та проблем розвитку системи публічних закупівель займаються багато науковці-дослідників, зокрема В. Квач, Р. Афанасієв [4], Н. Тополенко, О. Мартинюк [5], Н. Цибульник [6, 22], О. Мельников [7, 19], Ю. Фалко [8], І. Влялько [9], В. Новаковець [14], А. Олефір [15], М. Кожух [12, 13], О. Сидоренко [11], В. Зубар [18], Н. Борсук [20], А. Сторчак [25], О. Ільницький [24] та ін.

Предметом дослідження є система правових та економічних відносин, пов'язаних з вирішенням проблеми застосування системи публічних закупівель. *Об'єктом дослідження* є процес реалізації політики публічних закупівель.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів удосконалення електронної системи публічних закупівель в процесі управління державними фінансовими ресурсами.

Відповідно до сформульованої мети були поставлені та розв'язані наступні завдання:

- дослідити теоретико-методологічні основи публічних закупівель;
- проаналізувати організаційні та економічні аспекти здійснення публічних закупівель;

– запропонувати шляхи підвищення ефективності функціонування електронної системи публічних закупівель.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань наукового дослідження було використано *загальнонаукові методи* пізнання та *спеціальні методи та прийоми*, а саме: аналіз, синтез, наукового абстрагування, порівняння; структурно-функціональний метод; історико-логічний метод, статистичний аналіз та узагальнення; методи порівняння, синтезу, індукції та дедукції.

Елемент наукової новизни кваліфікаційної роботи полягає у визначенні цілей та пріоритетів модернізації електронної системи публічних закупівель.

Практичне значення отриманих результатів. Наведені у роботі підходи, висновки та пропозиції спрямовані на розвиток конкуренції в системі публічних закупівель та підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів.

Перелік публікацій. Результати кваліфікаційної роботи опубліковані у трьох наукових публікаціях (тезах): Публічні та комерційні закупівлі: суть, необхідність, особливості здійснення (25.03.2020 р., м. Херсон) [57]; Діагностика конкурентного середовища у сфері публічних закупівель (2020 р. м. Житомир) [58]; Оцінки публічних закупівель в системі державних видатків та фінансової підзвітності України (23.06.2020 р. м. Житомир) [59].

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і закордонних вчених в галузі публічних закупівель та управління державними фінансовими ресурсами, нормативно-правові акти, звіти відповідних фінансових контролюючих органів, звіти органів виконавчої влади, ресурси Internet-мережі.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 59 найменувань та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 39 сторінок, у тому числі 4 таблиці та 4 рисунки.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Публічні закупівлі в сучасному суспільстві є однією з державних функцій, що швидко розвивається. Публічні закупівлі є не просто адміністративною функцією, а стратегічним напрямом підвищення ефективності та якості публічного управління, стимулювання економічного зростання та підтримки розвитку бізнесу.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. №922-VIII *«публічна закупівля* – це придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом» [1].

Згідно чинного законодавства замовниками можуть виступати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання територіальних громад та органи соціального страхування. Також замовниками можуть бути юридичні особи (підприємства, установи, організації) або їх об'єднання, функціями яких є забезпечення потреб держави або територіальної громади, якщо така діяльність здійснюється не на промисловій чи комерційній основі. До них висуваються певні вимоги:

– «юридична особа є розпорядником, одержувачем бюджетних коштів» [1];

– «органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі управління юридичної особи» [1];

– «у статутному капіталі юридичної особи державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 відсотків» [1].

Замовниками також можуть бути юридичні особи або суб'єкти господарювання, що функціонують в різних сферах господарювання та відповідають хоча б одній з таких ознак:

– «органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування або іншим замовникам належить частка у статутному капіталі юридичної особи та/або суб'єкта господарювання в розмірі більше ніж 50 відсотків або такі органи чи інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі юридичної особи та/або суб'єкта господарювання чи правом призначати більше половини складу виконавчого органу або наглядової ради юридичної особи та/або суб'єкта господарювання;

– наявність спеціальних або ексклюзивних прав ...» [47].

Публічні закупівлі здійснюються як центральними органами державної влади, так і органами державної влади на місцях. Хоча Закон України «Про публічні закупівлі» не передбачає відповідного поділу, але на практиці, публічні закупівлі проводяться на національному рівні (закупівлі на загальнодержавному рівні) та регіональному і місцевому рівнях (закупівлі на рівні окремих адміністративно-територіальних одиниць – областей, районів, міст, районів в містах, селищ, сіл) [2].

На національному рівні, процедури закупівель проводилися центральними органами виконавчої влади та іншими органами публічної влади, державними підприємствами тощо, а вже з 2017 року, також і Державною установою «Професійні закупівлі» (в межах пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації) [3], за рахунок кошів державного бюджету. На регіональному і місцевому рівнях закупівлі проводяться: місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, комунальними закладами чи комунальними установами.

Враховуючи державну політику децентралізації, тобто передачу від органів центральної виконавчої влади до органів місцевого самоврядування значної частини повноважень, відповідальності й ресурсів, у подальшому замовниками на регіональному і місцевому рівнях повинні стати тільки

органи місцевого самоврядування, комунальні підприємства, комунальні заклади та комунальні установи.

Наразі, в науковій літературі з права та економіки зустрічаються різні визначення та тлумачення термінів «публічних закупівель» або «державних закупівель». Оскільки термін «публічні закупівлі» вживається у законодавстві з дати прийняття Закону України «Про публічні закупівлі» 25 грудня 2015 р., а значна частина публікацій науковців приходить на період до прийняття цього законодавчого акту, тому вони частіше вживають саме термін «державні закупівлі». Тлумачення дефініції «публічні закупівлі» різними науковцями наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи науковців до тлумачення сутності поняття «публічні закупівлі»

<i>Автор, джерело</i>	<i>Тлумачення</i>
В. Квач та Р. Афанасієв [4, с. 886].	«процес придбання замовником товарів, робіт, послуг, необхідних для його повного та ефективного функціонування, який відбувається у визначеному законодавством про публічні закупівлі порядку, у межах добросовісної конкуренції з метою забезпечення ефективності та максимальної економії державних коштів»
Н. Тополенко та О. Мартинюк [5]	«процес замовлення державними органами товарів (робіт, послуг) необхідних для їх повного та ефективного функціонування, за оголошеними умовами конкурсу, які передбачають виконання всіх поставлених замовниками умов для учасників торгів у рамках добросовісної конкуренції з метою забезпечення ефективності та максимальної економії державних коштів»
Н. Цибульник [6, с. 11].	«сукупність суспільних комплексних правовідносин, що виникають у процесі задоволення замовником публічних потреб (товари, роботи і послуги) за публічні кошти у порядку, встановленому законодавством України»
О.С. Мельников [7]	«закупівля товарів, робіт і послуг за замовленням держави для задоволення суспільних потреб»
Ю. Фалко [8].	«регламентована законодавством діяльність держави з придбання товарів, робіт і послуг із найбільшою ефективністю і найменшими витратами з метою забезпечення діяльності держави, а також з метою справляння впливу на розвиток приватного сектору національної економіки і виконання соціально значущих функцій»
І. Влялько [9, с. 4]	«закупівля на конкурентній основі, згідно з визначеними правилами та умовами, товарів, робіт і послуг за державні кошти з метою підтримки життєдіяльності держави на належному рівні»

Джерело: складено автором на основі джерел [4-9].

Переважна більшість науковців за темою публічних закупівель визначають їх досить важливу роль для розвитку вітчизняної економіки та в процесі реалізації економічної політики держави. Роль публічних закупівель є важливою через те, що через неї значні обсяги коштів спрямовуються на задоволення суспільних потреб держави. Також публічні закупівлі сприяють створенню нових робочих місць на ринку праці, формуванню попиту на інноваційні товари, роботи та послуги і підвищенню конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу. Публічні закупівлі є інструментом підвищення ефективності використання бюджетних коштів та регулювання кон'юнктури ринку, сприяють охороні навколишнього середовища та є одним із напрямів залучення бізнесу до участі в процедурах закупівель [10, с. 91].

Зважаючи на це, можна розглядати інститут публічних закупівель як одну із складових механізму державного регулювання. Такої точки зору притримуються М. Кожух [12; 13, с. 3-4], О. Сидоренко [11, с. 89]. В. Новаковець [14, с.128] та А. Олефір [15, с. 203].

Роль публічних закупівлі беззаперечно є важливою, адже вони суттєво впливають на виконання основних функцій держави, задоволення суспільних потреб, а також реалізацію пріоритетних національних проектів [16, с. 65]. Сутність «публічних закупівель» як системи краще можна зрозуміти через призму функцій держави, які реалізуються через цей механізм. В процесі здійсненні публічних закупівель передбачається, що держава виконує різноманітні функції. Зокрема підвищується керованість, запобігає зростанню витрат, створюються можливості скорочення видатків держбюджету тощо. Укладаючи публічні закупівельні договори можна розв'язувати соціально-економічні проблеми, забезпечувати проведення наукових досліджень, сприяти створенню і впровадженню новітніх технологій та розробок.

Також, можна погодитись, що через інститут публічних закупівель реалізуються наступні функції держави: стратегічна (підтримка

перспективних галузей економіки); інноваційна (створення економічних передумов для розвитку інноваційної продукції); контрольна (контроль за використанням бюджетних коштів); соціальна (забезпечення зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць); регулююча (вплив на кон'юнктуру ринку, створення попиту на певні категорії товарів); стимулююча (стимулювання макроекономічних показників держави) [10, с. 93].

Основною метою розвитку системи публічних закупівель на думку В. Зубаря, є економія бюджетних коштів і скорочення корупції в найбільших обсягах [18, с. 11]. Такої ж позиції притримується О. Мельников, який стверджує, що метою використання публічних закупівель є економія державних коштів за рахунок того, що зменшуються закупівельні ціни та залучається широке кола постачальників [19, с. 47]. Таке твердження не зовсім є вірним, адже економія бюджетних коштів не може бути самоціллю публічних закупівель. Водночас завданням закупівельної діяльності може бути ефективність використання державних фінансів. Так, Н. Борсук вважає, що «головною метою державної політики у сфері закупівель є забезпечення ефективності цих процедур – закупівля товарів, робіт, послуг найвищої якості за найнижчою ціною» [20, с. 90]. Також, одним з важливих завдань публічних закупівель є підвищення ефективності використання суспільних фінансів та вдосконалення механізму адміністрування бюджетних коштів [21, с. 9].

Публічні закупівлі виконують певні функції щодо задоволення потреб держави. Так, Н. Цибульник вважає, що сфера публічних закупівель направлена на забезпечення державних потреб [22, с. 12]. М. Пономаренко, розглядає закупівлю товарів, робіт та послуг для задоволення найважливіших суспільних потреб як одну з головних функцій держави [23, с. 167]. На думку А. Олефір публічні закупівлі проводяться з метою задоволення суспільних потреб у визначених ресурсах і забезпечення реалізації інших завдань соціально-економічної політики держави [15, с. 203]. Дослідник

О. Ільницький вважає, що публічні закупівлі спрямовані на забезпечення потреб держави, територіальної громади або задоволення інших публічних інтересів [24, с. 126]. Водночас, А. Сторчак розглядає публічні закупівлі, як суспільні відносини, які виникають під час закупівельного процесу замовника для забезпечення публічних потреб держави та територіальних громад у товарах, роботах і послугах та полягають у використанні електронних засобів на кожному етапі закупівельного процесу [25].

Для уточнення сутності терміну «публічні закупівлі» також систематизуємо зміст понять у сфері публічних закупівель, які зазначені в документах інших країн та міжнародних організаціях.

Так, у типовому законі ЮНІСТРАЛІ про публічні закупівлі від 2011 р. використовується термін *public procurement* (публічні закупівлі) – закупівлі державних відомств (органів), установ, організацій та їх підрозділів. У відповідних нормативних документах Всесвітньої торгівельної організації використовується термін *government procurement* (державні закупівлі) – закупівлі органів влади і деяких інших структур, що працюють в інтересах органів влади. В Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) використовують термін *public procurement* (публічні закупівлі) [26], під яким слід розуміти закупівлі товарів, робіт і послуг урядами та державними підприємствами. У свою чергу, державним підприємством (*state-owned enterprise, SOE*), згідно з визначенням ОЕСР, визнається будь-яка юридична особа (корпоративна структура), в якій держава реалізує право власності, в тому числі акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, партнерства з обмеженою відповідальністю [27].

У відповідній директиві Європейського союзу (ЄС) [28] також використовується термін *public procurement* (публічні закупівлі), під яким слід розуміти закупівлі влади будь-якого рівня і юридичних осіб, які регулюються публічним правом. У свою чергу, під юридичними особами, регульованими публічним правом, розуміються юридичні особи, які засновані для конкретних цілей і в загальних інтересах, що не носять

комерційного або індустріального характеру, і які при цьому або фінансуються переважно органами влади (самоврядування) будь-якого рівня, чи є об'єктом управлінського нагляду органів влади (самоврядування).

У відповідних нормативних документах країн-учасниць ЄС також використовується термін *public procurement* (публічні закупівлі), що цілком закономірно, оскільки з 1 січня 2016 р норми зазначеної загальноєвропейської директиви імплементовано в національні закупівельні системи всіх цих країн. Окремою директивою Європейського союзу регулюються закупівлі структур, які здійснюють діяльність в сфері водопостачання та водовідведення, енергетики, транспортних і поштових послуг (*procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors*) [29]. Відповідні поняття і правові режими використовуються і в окремих національних документах. Наприклад, у Великій Британії в поняття закупівлі інфраструктурних структур (*utilities procurement*) [30] включені закупівлі контрактними структурами, публічними підприємствами та іншими структурами за умови, що купуються товари, роботи, послуги призначені для досягнення цілей в одній з відповідних сфер діяльності.

У США на федеральному рівні використовується термін *federal acquisition* (федеральні закупівлі), що трактується як придбання федеральними органами виконавчої влади і федеральними корпораціями товарів або послуг (включаючи будівництво) на підставі контракту, незалежно від того, чи є ці товари і послуги в наявності або повинні бути створені, розроблені і протестовані [31].

У Китаї використовується термін *government procurement* (державні закупівлі) для визначення закупівельної діяльності, яка здійснюється за рахунок бюджетних коштів державними відомствами, установами та публічними організаціями всіх рівнів [32].

Отже, в документах більшості провідних міжнародних структур (ООН, ОЕСР, ЄС) переважно використовується термін *public procurement* (публічні

закупівлі). Однак змістовне трактування поняття публічні закупівлі в документах міжнародних організацій дещо різняться. В документах ОЕСР це поняття поєднує закупівлі державних органів і закупівлі державних підприємств. Водночас в документах ЄС масштаб цього поняття, крім закупівель державних органів, включає також закупівлі юридичних осіб, які регулюються публічним правом.

Найбільший масштаб регулювання системи публічних закупівель спостерігається в директивах ЄС та нормативно-правових документах окремих європейських країн. Водночас в Китаї сфера закупівель, що регулюється, характеризується меншими масштабами. Найменше охоплення сфер закупівель, які регулюються національним (федеральними) законами, спостерігається в північноамериканських країнах. Так, в США регулюванню підлягають лише закупівлі федеральних органів виконавчої влади і федеральних корпорацій, а в Канаді – федеральних органів виконавчої влади і державних корпорацій.

В ЄС спеціальним предметом регулювання виступають *utilities procurement*, тобто закупівлі комунальних чи інфраструктурних підприємств. На рівні Європейського Союзу такі закупівлі регулюються окремою директивою, а у Великобританії, Ірландії та Швеції – окремими правовими актами, які передбачають менш жорсткі правила порівняно з *public procurement*. В Польщі та Фінляндії правила *utilities procurement* включені до загальних правил *public procurement*, але для їх передбачено певні виключення, що пом'якшує їх регулювання.

Нормативно-правове регулювання системи публічних закупівель в Україні включає такі документи: спеціальні закони; загальні закони, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Державної казначейської служби та Державної аудиторської служби. Окремі положення щодо реформування та регулювання системи публічних закупівель містяться в

Угоді про асоціацію та знайшли своє відображення в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

Інституційною основою розвитку системи публічних закупівель є Закон України «Про публічні закупівлі». Цей закон включає сукупність норм і правил, які регулюють публічні закупівлі як певний цикл, що складається із таких ключових етапів: прогнозування поставок товарів, робіт і послуг для суспільних потреб; формування планів забезпечення суспільних потреб; розміщення замовлень на поставку товарів, робіт, послуг і укладання контрактів; виконання і моніторинг публічних закупівель.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про публічні закупівлі» зазначений законодавчий акт «застосовується до замовників за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 200 тисяч гривень, а робіт - 1,5 мільйона гривень; до замовників, які здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 1 мільйон гривень, а робіт - 5 мільйонів гривень» [1]. Крім того, під час здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, вартість яких є меншою 200 тисяч гривень – для закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), або 1,5 мільйона гривень – для робіт, замовники повинні дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель та «можуть використовувати електронну систему закупівель з метою відбору постачальника товару (товарів), надавача послуги (послуг) та виконавця робіт для укладення договору» [1].

У 2015 р. Комітет СОТ з питань держаних закупівель прийняв рішення про приєднання України до Угоди Світової організації торгівлі про державні закупівлі (Agreement on Government Procurement, GPA/133). Внаслідок цього виникла необхідність забезпечити виконання міжнародних зобов'язань у сфері публічних закупівель та водночас поступово адаптувати вітчизняне законодавство до стандартів ЄС.

Система публічних закупівель регулюється низкою підзаконних нормативно-правових актів, що видані Кабінетом Міністрів України. Так,

12.03.2018 р. прийнята Постанова Кабміну України № 129 «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Електронне урядування та Національна програма інформатизації» [33]. Також, Кабінетом Міністрів України 16.05.2018 р. було прийнято Постанову «Про продовження реалізації пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації» та продовжено до кінця 2018 р. дію пілотного проекту щодо поєднання замовлення на типові товари при публічних закупівлях [34].

Кабінет міністрів України періодично переглядає та вносить зміни до переліку ліків і медичних засобів, які закупаються для України спеціалізовані організації за бюджетні кошти. Так, 20.03.2020 р. було прийнято Постанову «Деякі питання закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на території України» та пізніше низку змін до неї [35].

Наказом Державного агентства з питань кіно від 09 липня 2018 року № 240 встановлено, що єдиною процедурою визначення виконавця державного замовлення на виробництво національного фільму є переговорна процедура закупівлі [36]. Це зумовлено з удосконаленням процедури захисту авторських прав із врахуванням специфіки кіновиробництва.

Процес організації публічних закупівель в частині санкцій регулюється Листом Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 07 вересня 2018 року № 3304-04\39245-06 [37], містить список об'єктів, щодо яких категорично заборонені закупівлі та перелік суб'єктів, з якими не можна співпрацювати.

Важливим нормативно-правовим актом, що бере участь в організації публічних закупівель в Україні, є Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 603 «Про особливості виконання рамкових угод», яка визначає порядок виконання угод, які були укладені з метою визначення

основних умов закупівлі окремих товарів і послуг для подальшого укладення відповідних договорів [38]. Порядок визначення генеральних замовників та взаємодії замовників з генеральним замовником за рамковими угодами, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 602, яка також надає механізм визначення генеральних замовників та взаємодії з ними інших замовників у випадку укладення рамкової угоди [39].

Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 № 292 «Про встановлення розміру плати за подання скарги та затвердження Порядку здійснення плати за подання скарги до органу оскарження через електронну систему закупівель та її повернення суб'єкту оскарження» встановлює розміри плати за подання скарги до органу оскарження [40].

Система здійснення публічних закупівель в Україні контролюється такими органами державної влади: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України та Антимонопольний комітет України. Також в цій сфері діють інституції Державне підприємство «Прозорро» та Державна статистична служба України.

Уповноваженим органом, що реалізує державну політику у сфері публічних закупівель, є Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства до складу якого входить Департамент сфери публічних закупівель. На сайті Міністерства функціонує Інформаційний ресурс, основними завданнями якого є поширення інформації щодо нормативно-правового регулювання сфери публічних закупівель та ефективної реалізації державної політики у сфері закупівель (Додаток А).

Основними функціями Мінекономрозвитку є нормотворча, аналітична, організаційна, представницька та консультативно-методологічна [41, с. 27-28]. Нормотворча передбачає «розробку та затвердження нормативно-правових актів, участь в опрацюванні та узгодженні проектів актів інших органів виконавчої влади та суб'єктів законодавчої ініціативи» [1]. Аналітична включає «збір інформації про заплановані закупівлі та результати

процедур закупівель, підготовка щорічних звітів про стан закупівель, вивчення, узагальнення та поширення світового досвіду з питань закупівель [1]. Організаційна функція – це «забезпечення функціонування безоплатного веб-порталу Уповноваженого органу з питань закупівель, організація нарад та семінарів з питань закупівель; розроблення примірних навчальних програм з питань організації та здійснення закупівель [1]. Представницька та консультативно-методологічна функції полягають у взаємодії з громадськістю, надання консультацій з питань закупівель на інформаційному ресурсі, міжнародне співробітництво у сфері закупівель, роз'яснення щодо «застосування законодавства у сфері закупівель; інформування громадськості про політику та правила публічних закупівель; співробітництво з органами контролю і правоохоронними органами» [1].

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства видає накази щодо вимог до документів у сфері публічних закупівель, порядку заповнення тендерної документації для різних процедур закупівлі, порядку розміщення інформації про публічні закупівлі, подання інформації, документів, звернень та скарг і одержання повідомлень через електронну систему закупівель тощо.

Висновки до розділу 1

Отже, основною метою здійснення публічних закупівель є задоволення суспільних потреб. Основними функціями публічних закупівель є державне регулювання економіки та окремих галузей, економія публічних фінансів різних рівнів. Слід також розглядати закупівельний процес як спосіб державного регулювання. Інституційною основою розвитку системи публічних закупівель є Закон України «Про публічні закупівлі». Розробкою основних положень та реалізацією державної політики у сфері публічних закупівель займається Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства.

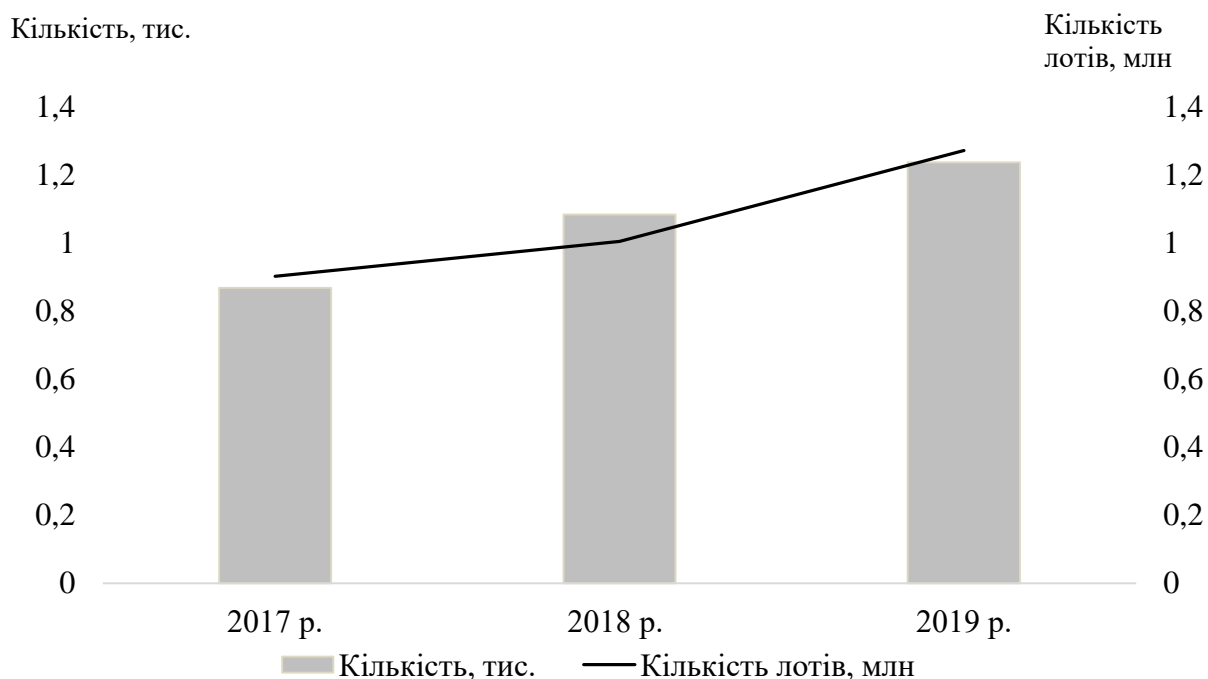
Розділ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальність системи електронних публічних закупівель невпинно зростає. Так, у 2019 р. організаторами закупівель всього було оголошено 1,378 млн закупівель. Із усіх оголошених закупівель успішно завершено 1,238 млн, що на 14,27 % більше, ніж у 2018 р. [42] Дані головного адміністратора електронних публічних закупівель ДП Прозорро показують, що в цілому за період роботи електронної системи закупівель до 01 січня 2020 р., з 4,1 млн оголошених закупівель успішно завершеними були більш ніж 3,5 млн, а їх очікувана вартість склала 1,973 трлн грн. Також слід зазначити, що зростає загальна кількість організаторів закупівель (за даними електронної системи їх кількість на кінець 2019 р. становить 38870 осіб) та кількість учасників (кількість на кінець 2019 р. – 266120 осіб). Дані електронної системи публічних закупівель показують, що за період її існування станом на 01.01.2020 р. різниця суми між очікуваною вартістю закупівель та сумою переможної пропозиції складає близько 99 млрд грн. Водночас середня кількість пропозицій на торги протягом 2016-2019 рр. становила – 2,35 [42]. Такі показники свідчать про те, що суб'єкти бізнесу довіряють системі електронних публічних закупівель.

Як свідчать дані зображені на рис. 2.1. динаміка успішно завершених закупівель в останні роки зростає. Так, за період 2017-2019 рр. кількість закупівель зросла з 0,869 тис. до 1,328 тис., при цьому кількість лотів за торгами збільшилась від 0,903 млн. до 1,273 млн. Але в той же час слід відзначити нерівномірні зміни кількісних показників закупівель за методами їх здійснення. За даними табл. 2.1. бачимо, що найбільше зросла кількість публічних закупівель за методом «Процедура звітування про укладений договір», зокрема на 66,61% за досліджуваний період 2017-2019 рр. Також на 18,91% зросла кількість тендерів за методом «Переговорна процедура». За

всіма іншими методами публічних закупівель спостерігається негативна динаміка. Найбільше зменшилась кількість тендерів за методома «Допорогова закупівля» – на 51,72% та «Відкриті торги із публікацією англ. мовою» – на 41,20%.

Рис. 2.1. Динаміка успішно завершених торгів в системі електронних публічних закупівель

Джерело: побудовано автором за [43].

Структура закупівель за методами здійснення теж не є постійною за роками. Так, з даних табл. 2.1 бачимо, що у структурі закупівель за методами здійснення найбільшу частку займають тендери за «Процедурою звітування про укладений договір» –77,46% і цей показник має тенденцію до зростання протягом останніх трьох років. З конкурентних методів закупівель організатори найчастіше використовують методи «Допорогові закупівлі» та «Відкриті торги». Водночас доля відкритих торгів у 2019 р. зменшилась з 11,67% до 6,93%, а допорогових закупівель з 26,92% до 10,79%. Тобто можна підсумувати, що організатори не бажають використовувати конкурентні методи закупівель із використанням електронної системи закупівель.

**Динаміка та розподіл закупівель
за методами здійснення у 2017-2019 рр.**

Метод здійснення закупівлі	2019 р.		2018 р.		2017 р.		Зміна (+/-) 2019 р. у % до 2017 р.
	кількість тендерів	у % до загальної кількості	кількість тендерів	у % до загальної кількості	кількість тендерів	у % до загальної кількості	
Відкриті торги	85840	6,93	78322	7,22	119841	11,67	-28,37
Відкриті торги із публікацією англ. мовою	4367	0,35	4789	0,44	7427	0,72	-41,20
Допорогова закупівля	133517	10,79	167170	15,42	276522	26,92	-51,72
Переговорна процедура (для потреб оборони)	1405	0,11	1359	0,13	1776	0,17	-20,89
Переговорна процедура	53934	4,36	48866	4,51	45356	4,42	18,91
Процедура звітування про укладений договір	958937	77,46	783737	72,28	576125	56,10	66,61
ВСЬОГО	1238000	100	1084243	100	1027047	100	20,54

Джерело: [42, 43].

В цілому, спостерігається значне зменшення у відсотковому значенні кількості конкурентних закупівель з 43,73% у 2017 р. до 18,18% – у 2019 р. та відповідне зростання частки закупівель за неконкурентними процедурами з 56,27% до 81,82% (рис. 2.2).

Так, кількість звітів укладених організаторами закупівель на суму до 50 тис. грн становить – 636564, на суму від 50 до 100 тис. грн – 267431, а на суму від 200 тис. грн. – 54942. Водночас у звітному 2019 р. кількість завершених закупівель серед процедур конкурентного діалогу та ЕСКО контрактів склала – 189 [42].

Рис. 2.2. Динаміка розподілу публічних закупівель за конкурентними і неконкурентними методами здійснення

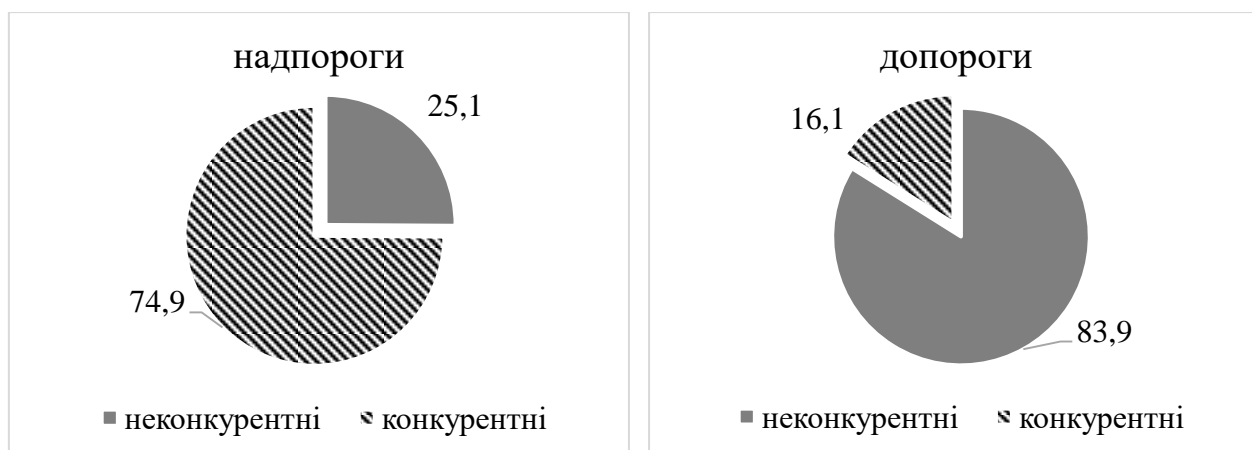
Джерело: [42, 43].

Слід зазначити, що кількість конкурентних процедур у 2019 р. зменшилась на 10,53 % порівняно з 2018 р., а за неконкурентними процедурами збільшилась на 21,65%. Водночас зменшилась на 24,33 % сума конкурентних закупівель у порівнянні з попереднім роком.

Отже, проведене дослідження дає підстави зробити висновок про те, що сучасна система електронних публічних закупівель в Україні не повною мірою виконує функцію формування конкурентного середовища. Адже кількість закупівель, що здійснюються за конкурентними процедурами є досить низькою і складає 18 % від усіх закупівель, здійснених у 2019 р.. Також динаміка конкурентних процедур у 2019 р. має тенденцію до зменшення як за кількістю так і за вартістю укладених договорів.

За даними аналітичного модуля (<https://bi.prozorro.org>) кількість учасників у конкурентних методах публічних закупівель 2019 р. склала 53,17 тис. осіб, а в неконкурентних – 139,23 тис. осіб. Проте очікувана вартість угод за конкурентними процедурами становила – 782,94 млрд грн, а неконкурентних – 253,9 млрд грн. Водночас слід наголосити, що конкурентні

методи закупівель частіше застосовуються при надпорогових публічних закупівлях (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Структура допогових і надпорогових закупівель за конкурентними і неконкурентними методами у 2019 р.

Джерело: побудовано автором за даними <https://bi.prozorro.org>

Так, у надпорогових закупівлях частка закупівель, що здійснювались за конкурентними методами у 2019 р. становила 74,9 %, а у допорогових – лише 16,1 %. У допорогових закупівлях значно більшою є доля закупівель за неконкурентними методами – 83,9 %. Із всієї сукупності закупівель у 2019 р. 99,4 % торгів за неконкурентними методами завершилися і лише 0,6 % були скасовані. За конкурентними методами завершено лише 63,4 % торгів, 29,2 % – не відбулись, а 7,0 % – були скасовані.

Аналіз сфери публічних закупівель показує, що в цій системі існують певні недоліки. Тому для неупереджених висновків доцільно користуватись результатами міжнародних оцінок. Саме міжнародні оцінки системи публічних закупівель враховуються і мають силу в процесі формування ефективного інвестиційного середовища, яке передбачає залучення державних фінансових ресурсів.

У 2019 р. в Україні на національному рівні відбулась четверта оцінка Державних видатків та фінансової підзвітності із залученням міжнародних експертів. Оцінка виконувалась в квітні-червні 2019 р. та охоплювала 2016-2018 фінансові роки. Ця процедура здійснювалась експертами під

керівництвом Світового банку Світового банку та за координації Міністерства фінансів України в рамках Програми партнерства ЄК та Світового банку для програмного Цільового фонду єдиного донора/Програма ЄС з реформування державного управління та фінансів (EURoPAF). В оцінці брали участь деякі партнери з питань розвитку: SIDA та Казначейство США [47].

В результаті було отримано такі оцінки за різними параметрами (табл. 2.2): «Моніторинг закупівель» – оцінка А; «Методи закупівель» – оцінка В; «Опрацювання скарг з питань закупівель» – оцінка А [45]. В цілому ці оцінки є досить високими, проте є й певні недоліки та зауваження до функціонування системи публічних закупівель.

Таблиця 2.2

Оцінки публічних закупівель в системі державних видатків та фінансової підзвітності із залученням міжнародних експертів

Параметр оцінки	Оцінка	Зміст параметру
«Моніторинг закупівель»	А	Моніторинг та контроль державних закупівель здійснює Антимонопольний комітет України, Державна служба аудиту України, Рахункова палата України, Державна служба казначейства України та Національна поліція України. Дані доступні на веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель за адресою: https://prozorro.gov.ua/ та офіційному сайті Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: www.me.gov.ua .
«Методи закупівель»	В	Закон «Про публічні закупівлі» застосовується всіма державними організаціями-замовниками за деякими винятками. Для закупівель, вартість яких перевищує порогові межі передбачено такі процедури закупівель: відкриті торги, конкурентний діалог, переговорна процедура, закупівля за рамковими угодами. Для закупівель, вартість яких є нижчою за порогові межі передбачено можливість проведення конкурентних закупівель або оприлюднювати звіти про укладені договори.
«Опрацювання скарг з питань закупівель»	А	Антимонопольний комітет України є органом з розгляду скарг, який здійснює контроль у сфері державних закупівель у межах повноважень, покладених на нього Конституцією та чинним законодавством. Скарги подаються виключно через електронну систему закупівель ProZorro.

Джерело: складено автором на основі [47].

Згідно чинного законодавства моніторингом закупівель та контролем державних закупівель займаються такі установи та організації: Антимонопольний комітет України, Рахункова палата України, Державна служба казначейства України, Державна служба аудиту України та Національна поліція України.

Слід зазначити, що суспільство має легкий та необмежений доступ до інформації про функціонування системи публічних закупівель. Так, дані щодо закупівель є публічними та знаходяться у вільному доступі на відповідному веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель за адресою <https://prozorro.gov.ua/> (додаток Б). Протягом 2016-2018 рр. було розроблено модуль аналітики (<https://bi.prozorro.org>), який в режимі он-лайн відображає усі публічні закупівлі, які здійснюються через електронну систему закупівель ProZorro (додаток В). Цей модуль постійно вдосконалюється, а його інструменти дозволяють досить швидко та всебічно аналізувати інформацію про тендерні закупівлі, які відбуваються в системі, за багатьма показниками. Інструмент відображає дані в цифровому та графічному форматах (таблиці, діаграми, графіки), що є зручним для сприйняття та аналізу інформації. Також щорічні звіти з аналізом показників, що характеризують систему публічних закупівель розміщено на офіційному сайті Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства (www.me.gov.ua).

Всі типи публічних закупівель умовно можна поділити на допорогові та надпорогові. Допороговими вважаються закупівлі, для яких очікувана вартість є меншою, ніж 200 тис. грн для товарів і послуг та 1,5 млн. грн для робіт, а також менше 1 млн. грн для товарів і послуг та 5 млн. грн – для робіт (для підрядних організацій, що здійснюють діяльність в окремих сферах економічної діяльності) [1]. Загальні процедури та правила проведення таких закупівель визначено Порядком здійснення допорогових закупівель. Який затверджено Наказом ДП «Зовнішторгвидав України» (від 13.04.2016 № 35). У випадку допорогових закупівель замовники можуть використовувати

систему електронних закупівель для вибору постачальника, надавача послуг та підрядника.

Надпорогові закупівлі – це закупівлі, очікувана вартість яких дорівнює або перевищує 200 тис. грн. та 1,5 млн. грн. для робіт, а також дорівнює або перевищує 1 млн. грн. для товарів і послуг та 5 млн. грн. для робіт (для підрядних організацій, що здійснюють діяльність в окремих сферах економічної діяльності) [1]. Надпорогові закупівлі регулюються положеннями Закону України «Про публічні закупівлі» (від 25.12.2015 р.). Зокрема, в Законі визначено наступні види надпорогових закупівель: відкриті торги, конкурентний діалог, переговорна процедура закупівлі, а також закупівля за рамковими угодами.

Учасники закупівель, згідно чинного законодавства, можуть подавати скарги до незалежного органу оскарження. Таким органом в Україні визначено Антимонопольний комітет України. Водночас законодавство наголошує, що органи, які уповноважені здійснювати контроль у сфері закупівель, не повинні втручатися в процедури закупівель.

Варто зауважити що, що скарги розглядаються органом, який здійснює свої незалежні функції такими способами: (1) не бере участі в угодах про закупівлі в жодній ролі або в процесі, що веде до прийняття рішень про укладення контрактів; (2) не стягує плату, яка обмежує доступ зацікавленим сторонам; (3) слідкує за процесами подання та вирішення скарг, які є чітко визначеними та загальнодоступними, (4) має повноваження призупиняти процес закупівель; (5) видає рішення у строки, визначені правилами / положеннями та (6) приймає обов'язкові для кожної сторони рішення (не виключаючи подальшої можливості звернення до зовнішнього вищого органу) [43].

Законодавчо визначено, що скарги щодо публічних закупівель до АМК подаються виключно через електронну систему закупівель ProZorro. Суб'єкти мають сплатити відповідний збір за подання скарги до органу оскарження. Процедури подання та розгляду скарг є чітко визначеними та

загальнодоступними. Коли приймається скарга до розгляду через електронну систему закупівель, то автоматично призупиняється процедура закупівлі до моменту, коли буде винесено рішення за скаргою. Встановлено, що строк розгляду скарги становить не більше 15 робочих днів. Рішення колегії АМК з розгляду скарг є обов'язковими для виконання всіма сторонами та може бути оскаржене в судовому порядку.

У 2018 р., як свідчать дані АМК, надійшло 7 786 скарг у сфері публічних закупівель, з яких 5 692 скарги прийнято до розгляду. З цих скарг 66% – подано на рішення замовника, а 34 % – на умови тендерної документації. Антимонопольним комітетом за результатами розгляду скарг прийнято 5 549 рішень, з яких 3 197 скарги задоволено повністю або частково, 1 645 скаргам відмовлено у задоволенні та 707 скарг припинили розгляд [43].

За даними електронної системи закупівель у 2019 р. кількість завершених закупівель в частині товари становила – 849222, робіт – 170319 та послуг – 359028, отже найчастіше закуповувались товари (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Структура закупівель за різними процедурами в розрізі предмету закупівлі, %, 2019 р.

Процедура закупівлі	Предмет закупівлі		
	товари	роботи	послуги
Відкриті торги	71,55	10,74	17,72
Відкриті торги з публікацією англ. мовою	58,97	16,60	24,43
Переговорна процедура для потреб оборони	76,83	13,76	9,41
Допорогова закупівля	74,72	10,56	14,72
Переговорна процедура	56,93	6,88	36,19
Переговорна процедура за нагальною потребою	77,70	0,54	21,76
Звіт про укладений договір	57,02	13,47	29,52

Джерело: складено автором на основі [42].

Найдорожчі договори у 2019 р. були укладені з іноземними учасниками з країн: Білорусь, Чехія, Канада, Польща та США. В цілому з іноземними учасниками у 2019 р. було укладено договорів на суму понад 10,4 млрд. грн. [42].

Одним із вагомих досягнень системи ProZorro є впровадження окремого модуля громадського контролю публічних закупівель DoZorro (Додаток Г). Дана підсистема володіє штучним інтелектом та оцінює ризики кожного тендера. Тендери по яких є найбільші сумніви Система DoZorro передає представникам громадських організацій, які є учасниками DoZorro-спільноти. Дана система покликана зменшити кількість правопорушень у сфері публічних закупівель та притягненню порушників до відповідальності.

Висновки до розділу 2

В результаті дослідження встановлено, що динаміка успішно завершених закупівель в останні роки зростає. За період 2017-2019 рр. зросла кількість публічних закупівель за методами «Процедура звітування про укладений договір» на 66,61% та «Переговорна процедура» – 18,91%. За всіма іншими методами публічних закупівель спостерігається негативна динаміка. Водночас встановлено, що кількість закупівель, що здійснюються за конкурентними процедурами є досить низькою і складає 18 % від усіх закупівель, здійснених у 2019 р. Також динаміка конкурентних процедур у 2019 р. має тенденцію до зменшення за кількістю та вартістю укладених договорів.

Попри позитивні зміни в реалізації політики публічних закупівель, сучасна система публічних закупівель в Україні характеризується низкою негативних тенденцій. Зокрема, спостерігається надмірно висока доля неконкурентних процедур, поширена практика дискваліфікації учасників без вказування вагомих причини, відносно низька економія бюджетних коштів.

Отже, потребує вдосконалення система контролю над дотриманням принципів прозорості та справедливої конкуренції, зокрема зниження порогу для закупівель робіт, створення відповідного нормативно-правового забезпечення для впровадження контрактів життєвого циклу, стандартизація спільних торгів.

Розділ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Державні закупівлі є особливо важливим інструментом підтримки економічного розвитку та вразливих груп. Зокрема, так звані закупівлі малої вартості можуть бути дуже ефективним інструментом у реалізації економічних можливостей для малих підприємств. Закупівлі невеликої вартості не вимагають повної процедури відкритого тендеру, але можуть проводитись за запитом трьох пропозицій для вибору постачальника, надавача послуг та підрядника. За контрактом суми не є високими (нижче порогового значення), закупівлі невеликої вартості можуть виконувати всі підприємства, включаючи малі та середні підприємства та інші підприємства, які не мають великих потужностей. Також з точки зору зусиль, невеликі закупівлі не вимагають значних попередніх інвестицій у підготовку порівняно зі звичайним конкурсним тендером, та є більш доступними. Це особливо актуально з огляду на економічно вразливі підприємства.

Модернізація системи публічних закупівель досить важливе і популярне завдання для нашої країни. Враховуючи зарубіжний досвід слід значну увагу приділити антикорупційним, процедурним та інформаційним аспектам. Разом з еволюцією всієї системи публічних закупівель в Україні розвиваються електронні закупівлі як найважливіша складова формування електронного уряду

Починаючи з 2015 р. в Україні запрацювала електронна система публічних закупівель, яка спочатку була запущена як пілотний проект, а з 2016 р. є обов'язковою для застосування при проведенні всіх публічних закупівель. Вітчизняна електронна система публічних закупівель складається з веб-порталу, що знаходиться під наглядом уповноваженого органу ДП «ProZorro» і 23 акредитованих майданчиків [46].

Система електронних торгів забезпечує повну електронну функціональність, пов'язану з процесом торгів, зокрема план електронних закупівель, оголошення про тендер, торги, відкриття пропозицій та вибір переможної заявки. Функції системи електронних торгів також включають розкриття результатів відбору, реєстрацію заперечення та інформацію про гарантію пропозиції. Протягом процесу передані документи шифруються і можуть бути розшифровані лише за допомогою офіційних сертифікатів, тим самим забезпечуючи конфіденційність та справедливість у системі. Важливо те, що функціональні можливості системи електронних торгів забезпечують можливість лише запуску процедур, які включені до плану закупівель, тим самим збільшуючи узгодженість між планування та виконання закупівель.

Водночас, система електронних закупівель передбачає, що відображається лише процедура проведення закупівлі – електронна закупівля у «Prozorro» починається з етапу оголошення тендеру і закінчується підписанням документації з переможцем після його проведення. А етапи планування закупівельної діяльності учасниками закупівель, об'єктивність їх вимог та подальше виконання або не виконання умов договору знаходяться вже поза циклом системи електронних закупівель.

Високий ступінь доступності інформації в умовах електронізації торгів забезпечує підвищення ступеня конкуренції на торгах. У свою чергу, висока конкуренція на ринку держзакупівель знижує ризик неефективного використання державних витрат і неякісного задоволення державних і локальних потреб. Крім того, закупівлі відкриті для громадського контролю. Це ставить серйозні завдання перед державними і регіональними замовниками при здійсненні закупівель з тим, щоб контракти, загальний процес закупівлі та процедури торгів були доступні не тільки для контролюючих органів і органів зовнішнього аудиту, а й для засобів масової інформації, громадського контролю та в цілому громадянського суспільства.

Система ProZorro попри всі її переваги майже одразу після впровадження у 2016 р. зіткнулась із рядом різних способів маніпуляцій (табл. 3.1). Тому виникла потреба внесення змін до законодавства в цій сфері.

Таблиця 3.1

Пропозиції щодо удосконалення електронної системи публічних закупівель

Види порушень в системі ProZorro	Можливості попередження порушень
Блокування торгів, необґрунтована відмова переможця підписувати угоду	Введення «гарантійної застави»
Демпінгування цін / Завищення цін	Введення персональної відповідальності
Дискваліфікація учасників обґрунтована чи необґрунтована	Удосконалення механізму оскарження
Таємні змови учасників торгів (унікальні вимоги до партії, якості, асортименту продукції; обумовлення дати проведення аукціону; приховування назви тендера;)	Посилення контролю, удосконалення діяльності контролюючих органів та механізму оскарження.
Прихована пов'язаність учасників торгів (узгоджена поведінка)	Синхронізація відкритих баз даних для виявлення пов'язаних осіб.

Джерело: власні дослідження.

В системі електронних торгів трапляються випадки, коли переможець відмовляється від укладання угоди і замовник вимушений підписувати угоду із наступним учасником торгів або оголошувати новий конкурс. Це збільшує терміни для отримання товарів, надання послуг чи виконання робіт.

Протидіяти такій ситуації можна введенням «гарантійної застави», коли учасники тендерів вносять певну заставу, яка гарантуватиме реальні наміри фірм. Якщо учасника тендера відмовиться і не обґрунтує свої дії, то застава не буде повернута.

Зустрічались випадки, коли недоброчесні учасники демпінгували ціни (встановлювали рівень цін нижче за собівартість), що призводило до зниження якості товарів та послуг, що надавались. Водночас недоброчесні замовники дискваліфіковували учасників тендеру з метою просунути постачальників з якими домовлялись завчасно (Додаток Д). Законом також дозволено піднімати ціну додатковою угодою, після підписання договору. Це

є одним із шляхів демпінгування цін на торгах нижче собівартості, щоб усунути конкурентів.

Також не завжди реальною є економія коштів державними установами чи територіальними громадами завдяки системі електронних публічних торгів. Зокрема, купівля товарів, оплата робіт та послуг за нижчими ніж стартова ціна, не завжди свідчить про реальну цінову конкуренцію. Так, замовники для гарантованого отримання постачальника встановлюють завищену стартову ціну. Якщо в ході торгів хоча б один з учасників торгів зробив крок аукціону на зниження, вважається, що замовник зекономив кошти, що насправді не так. Уникнути цього можливо введенням персональної відповідальності.

Частими також є випадки таємної змови учасників торгів, з метою підписання угоди лише з визначеним виконавцем. Так, тендерна пропозиція може бути сформована за унікальними характеристиками (розмір, колір, склад продукції, тощо) мінімізуючи тим само конкуренцію для визначеного учасника. Замовник може приховувати тендер в електронній системі, вдаючись до помилок у назві, називаючи незрозуміло або завантажуючи тендерну документацію, яку неможливо прочитати.

Для проведення торгів в обхід електронної системи ProZorro учасники вдаються до поділу закупівлі на дрібні частини, вартість яких не досягає 200 тис. грн.

Для підвищення ефективності, прозорості, введення персональної відповідальності, удосконалення механізму оскарження, розвитку конкурентного середовища та гармонізації з міжнародними стандартами у 2019 р. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» (від 19.09.2019 № 114-IX), який набрав чинності 19 квітня 2020 року [47].

Серед основних заходів, спрямованих на зниження рівня корупції в системі публічних закупівель за кордоном, використовують адміністративні,

нормативні та соціальні заходи. Заходи адміністративного характеру передбачають в першу чергу регулярну змінюваність чиновників закупівельних органів. Нормативні заходи складаються не тільки в кримінальному переслідуванні корупційних чиновників і їхніх контрагентів, а й у формуванні блек-листів, в які включають недобросовісних постачальників. Надалі такі постачальники не можуть брати участь (ні самостійно, ні через афілійованих осіб) в державних закупівлях будь-яких рівнів.

Нормативні заходи доповнюються соціальними заходами, які полягають у тому, що неблагонадійні постачальники з публічних контрактів через механізм громадського осуду втрачають свою репутацію, а це веде до втрати бізнесу (так звана ринкова дискваліфікація фірми).

Уряд України на основі моніторингу та експертних висновків щодо законодавчих змін, які можуть підвищити корупційні ризики, підготував і прийняв ряд правових та нормативних положень, необхідних для виконання завдань, що викладені у Стратегії реформування публічних закупівель до 2022 р. та для забезпечення гармонізації законодавства України з директивами Європейського Союзу щодо державних закупівель (Додаток Е).

Прийняті документи запроваджують нові можливості для проведення закупівель, в тому числі через централізовані закупівельні організації та шляхом використання електронного каталогу. Також встановлюються можливості для здійснення оцінки тендерних пропозицій, з використанням нецінових критеріїв та за вартістю життєвого циклу, вводиться нова процедура закупівлі – торги з обмеженою участю. Передбачено впровадження електронного порядку внесення плати за скаргу та можливість повернення плати, якщо скарга учасника задоволена повністю чи частково Органом оскарження.

Аналіз системи публічних закупівель в Україні та її ефективності показує відсутність досвіду застосування механізму державних контрактів життєвого циклу. Контракти життєвого циклу включають в себе придбання

об'єкта та вартість процедур його обслуговування і підтримки протягом усього терміну експлуатації. Постачальник протягом усього життєвого циклу до переходу об'єкта закупівлі у власність держави здійснює його обслуговування за власні кошти. Водночас замовник отримує повну інформацію щодо необхідних витрат наперед, що забезпечує можливість передбачити майбутні грошові потоки.

Досвід зарубіжних країн свідчить про ефективність застосування контрактів життєвого циклу для реалізації інфраструктурних проєктів, зокрема будівництво магістралей, транспортних сполучень, мостів. Прикладами найуспішніших країн за кількістю і обсягом укладених КЖЦ у 2018 р. були Туреччина, Нідерланди та Німеччина. Ці країни вирізняються розвиненим нормативно-правовим забезпеченням у сфері спільних торгів, учасниками яких є тимчасові об'єднання юридичних осіб – консорціуми. Українське законодавство на сьогодні не регламентує порядок проведення спільних торгів і це ускладнює можливості залучення інвестицій для масштабних інфраструктурних проєктів [48].

Варто визнати, що розвиток контрактів життєвого циклу в Україні потребує низки заходів, а саме:

- 1) введення терміну «контракт життєвого циклу» до Закону «Про державні закупівлі»;
- 2) встановлення правових меж відповідальності всіх учасників контрактів життєвого циклу в інфраструктурних галузях та обов'язковим розподілом можливих видів ризиків між ними;
- 3) стандартизація спільних торгів шляхом затвердження консорціумів як нової правової форми участі у тендерах;
- 4) розробка шаблонів спільних заявок на участь у тендері, планів-графіків виконання спільних робіт та інших зразків документації [57, с. 29-30].

Концепцію вартості життєвого циклу можна використовувати в процесі планування закупівель (коли потрібно порівняти технології) та як критерій в процесі визначення переможця (порівнювати пропозиції) [49].

Досить часто вартість життєвого циклу розглядається в контексті так званих «зелених» закупівель, які враховують потенційний негативний вплив на довкілля та намагаються його мінімізувати.

Але вартість життєвого циклу має сенс незалежно від екологічних цілей органів державної влади. Застосовуючи контракти життєвого циклу, державні замовники додатково до ціни придбання враховують витрати на використання ресурсів, утримання та утилізацію. В більшості випадків це призводить до «безпрограшних» ситуацій, коли екологічно чистий продукт, робота чи послуга також дешевші в цілому. Таким чином досягається консенсус між глобальними цілями, які передбачає держава, і економічною вигодою, яка є пріоритетом для закупівельної організації [50].

В системі публічних закупівель починаючи від першого законодавчого акту 2000 р. ціна не була єдиним критерієм, за яким оцінювались пропозиції. У 2016 р. на рівні законодавства було встановлено обмеження щодо використання нецінових критеріїв у розмірі не більше 30% ваги у порівнянні до не менше ніж 70 % ваги критерію «найнижча ціна» (крім випадків застосування процедури конкурентного діалогу (ч. 8 ст. 29 Закону)).

Завдяки Закону, який вступив в дію з 19.04.2020 р., у замовників з'явилося більше інструментів для проведення закупівлі з орієнтацією не лише на ціну в момент аукціону/укладення договору, а визначення закупівлі в межах оцінки Вартості життєвого циклу і доповнення цим терміном цінової характеристики на противагу неціновим критеріям.

Зокрема, пунктом 4 ч. 1 ст. 1 Закону встановлено: «вартість життєвого циклу – сукупність вартості предмета закупівлі або його частини (лота) та інших витрат, які нестиме безпосередньо замовник під час використання, обслуговування та припинення використання предмета закупівлі. Вартість

життєвого циклу розраховується відповідно до методики, встановленої у тендерній документації» [47].

Функціонування цифрової системи публічних закупівель постребує подальшого удосконалення. З метою зниження бар'єрів щодо участі бізнесу в закупівлях доцільним є продовження розвитку електронної системи закупівель а також спрощення участі в закупівлях шляхом обміну електронними документами, електронної взаємодії з державними базами даних різного рівня, а також спрощення подачі заявок на участь у закупівлях за допомогою вдосконалення програмно-апаратного комплексу електронних майданчиків (впровадження систем блокчейн, смарт-контракт та ін.).

Одним із напрямків вдосконалення електронної системи закупівель також є вдосконалення планування, що вимагає модернізації підходів до здійснення нормування. Найбільш гострими є проблеми вдосконалення нормування витрат, властивостей товарів, робіт, послуг, що закуповуються для задоволення суспільних потреб (зокрема – обґрунтування цін на об'єкти закупівлі). При цьому вирішення останньої з двох зазначених проблем запропоновано розглядати як спосіб непрямого регулювання (через встановлення фактичних споживчих стандартів) виробничої діяльності в економіці на мікрорівні.

У епоху інформаційних технологій розвиток нормування у закупівлях будується на використанні єдиних інформаційних систем і каталогів закуповуваних товарів, робіт, послуг. У той же час ці технічні інструменти нині недосконалі, тому досить часто не підвищують, а знижують ефективність державної закупівельної діяльності. В сфері нормування закупівельних процесів існує ряд проблем, що знижують ефективність функціонування вивченої системи. Зокрема, першочергового вирішення вимагає врегулювання проблемних питань в сфері каталогізації товарів, робіт, послуг і встановлення граничних цін закупівель. Удосконалення нормування як елемента планування закупівель для державних потреб є важливим і необхідним кроком при підвищенні обґрунтованості бюджетних

асигнувань, що виділяються на зазначені цілі, і підвищенні ефективності їх використання.

Висновки до розділу 3

Отже, пріоритетним напрямом удосконалення інституційних умов функціонування ринку публічних закупівель в умовах глобалізації виступає електронізація, яка переводить взаємодії його суб'єктів-фірм, держави, громадянського суспільства – в електронний формат. Електронізація зумовлює істотне підвищення транспарентності інформації про всі етапи єдиного циклу закупівлі, забезпечуючи зниження ризиків неефективного використання бюджетних коштів, неякісного задоволення суспільних потреб, корупції, в тому числі за рахунок забезпечення прозорості всіх фаз функціонування контрактної системи для громадського контролю.

В якості змістовних характеристик зміни інституційних умов ринку держзакупівель виступають:

- формування типової поведінки всіх учасників торгів щодо використання інформаційних технологій через подання інформації про всі торги в Єдиній інформаційній системі;
- створення інститутів державного та громадського контролю електронної взаємодії учасників торгів;
- масова інституційна практика електронної взаємодії з включенням в нього інститутів громадянського суспільства.

Одним із напрямів удосконалення системи публічних закупівель в Україні та підвищення її ефективності є впровадження досвіду застосування механізму державних контрактів життєвого циклу. Контракти життєвого циклу включають в себе придбання об'єкта та вартість процедур його обслуговування і підтримки протягом усього терміну експлуатації. Такі контракти, як правило, найбільш ефективні у будівництві автомобільних, залізничних доріг / магістралей, тунелів, лікарень та інших важливих об'єктів громадської інфраструктури.

Висновки

В ході дослідження здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення практичного завдання, щодо обґрунтування напрямів удосконалення електронної системи публічних закупівель, як найважливішої складової формування електронного уряду України, що дозволило сформулювати такі висновки:

1. В ході вивчення теоретичних положень встановлено, що поняття «*public procurement*» (публічні закупівлі) склалося не випадково. Світовий досвід проведення публічних закупівель (закупівель для потреб державного і муніципального управління) показує, що найбільш ефективним, і найменш корупційним способом організації закупівель є публічні конкурси, в тому числі конкурси, організовані з найбільш масштабним використанням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Важливим завданням є створення системи публічних закупівель, яка має чітко визначені цілі та відповідні засоби їх реалізації. В політиці публічних закупівель кожна країна, залежно від політичного, економічного та соціального середовища, може формувати власні пріоритети. Так само ключові аспекти публічних закупівель можуть різнитись і в окремих державних установах.

2. Доведено, що розвиток системи публічних закупівель варто розглядати як інститут державного господарювання і механізм управління економікою. Масштаб та рівень питань, що вирішуються, свідчить про нову ідеологію розвитку системи публічних закупівель. В ході реформування архітектура системи публічних закупівель формувалась переважно стихійно. Такі важливі параметри, як склад і структура елементів, їх ієрархія та взаємозв'язки вводились і законодавчо врегульовувались для вирішення окремих питань приватного характеру. Нині в Україні сформовано відповідне інституційне середовище функціонування системи публічних закупівель, що включає низку законодавчих та нормативно-правових актів і відповідні установи та організації. Проте окремі положення потребують удосконалення та гармонізації з Директивами ЄС.

3. З 2016 р. в Україні почала діяти електронна система публічних закупівель. Перехід до системи електронних закупівель дозволив використати кілька її переваг:

- електронна платформа сприяє миттєвому обміну між постачальниками та покупцями, що покращує доступність та дозволяє стежити за процесом;
- скорочується тривалість процедур порівняно з паперовою системою;
- зменшуються витрати;
- забезпечує прозорість закупівель, що є важливим інструментом для економічного розвитку та формує належне державне управління;
- підвищується конфіденційність та безпека операцій.

4. Аналіз даних аналітичного модуля ProZorro показує, що динаміка успішно завершених закупівель в останні роки зростає. За період 2017-2019 рр. зросла кількість публічних закупівель за методами «Процедура звітування про укладений договір» на 66,61% та «Переговорна процедура» – 18,91%. За всіма іншими методами публічних закупівель спостерігається негативна динаміка. Водночас встановлено, що кількість закупівель, що здійснюються за конкурентними процедурами є досить низькою і складає 18 % від усіх закупівель, здійснених у 2019 р. Також динаміка конкурентних процедур у 2019 р. має тенденцію до зменшення за кількістю та вартістю укладених договорів.

5. Обґрунтовано, що метою здійснення публічних закупівель має бути розвиток конкуренції, проте публічні закупівлі можуть бути і основою для недобросовісної конкуренції, корупції та шахрайства. Так, в процесі закупівель учасники можуть вести переговори щодо цінової пропозиції, не дотримуватись принципу недискримінації учасників торгів під час встановлення специфічних умов до предмета торгів чи визначення формальних причин відмови у виборі тендерних пропозицій, недотримання етичної поведінки під час торгів тощо.

6. Пріоритетним напрямом удосконалення інституційних умов функціонування ринку публічних закупівель в умовах глобалізації виступає електронізація, яка переводить взаємодії його суб'єктів-фірм, держави, громадянського суспільства – в електронний формат. Електронізація зумовлює істотне підвищення прозорості інформації про всі етапи єдиного циклу закупівлі, забезпечуючи зниження ризиків неефективного використання бюджетних коштів, неякісного задоволення суспільних потреб, корупції, в тому числі за рахунок забезпечення прозорості всіх фаз функціонування контрактної системи для громадського контролю.

7. Встановлено, що підвищити ефективність системи публічних закупівель можливо через впровадження досвіду застосування механізму державних контрактів життєвого циклу. Контракти життєвого циклу включають в себе придбання об'єкта та вартість процедур його обслуговування і підтримки протягом усього терміну експлуатації. Такі контракти, як правило, найбільш ефективні у будівництві автомобільних, залізничних доріг / магістралей, тунелів, лікарень та інших важливих об'єктів громадської інфраструктури.

8. На наш погляд, здійснювана модернізація системи закупівель робить позитивний вплив на інституційні умови ринку держзакупівель, забезпечуючи зниження ризиків. Перш за все, найважливішим ефектом проведення торгів більш прозорими способами стало підвищення ступеня конкурентності ринку держзакупівель для малого підприємництва:

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. №922-VIII. Дата оновлення: 27.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
2. Сошников А.О. Господарсько-правове забезпечення публічних закупівель : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. / Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Київ, 2019. 23 с.
3. Про реалізацію пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 р. № 928. Дата оновлення: 23.11.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-2016-%D0%BF>.
4. Квач В. Ю., Афанасієв Р. В. Загальнотеоретичні положення про публічні закупівлі: поняття та призначення. *Молодий учений*. 2017. № 11 (51). С. 884-887.
5. Тополенко Н.М., Мартинюк О.М. Проблеми та особливості реформування процедур публічних закупівель в державних підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Вип. 18. Ч.2. С. 31-35. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/2540>.
6. Цибульник Н.Ю. Адміністративно-правове забезпечення публічних закупівель в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 27 с.
7. Мельников О. С. Економіко-математична модель оцінки доцільності проведення конкурсних торгів при здійсненні державних закупівель. *Економіка України*. 2012. № 9. С. 47–56.
8. Фалко Ю. Удосконалення управління системою державних закупівель в умовах модернізації економіки України. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2012. Вип. 3. С. 136. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadu_2012_3_20.pdf

9. Влялько І. В. Правове регулювання державних закупівель в ЄС : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2009. 21 с.
10. Конащук Н. Е. Теоретичні засади здійснення публічних закупівель. *Економіка та підприємництво : зб. наук. пр.* Київ : КНЕУ, 2018. № 39. С. 88–97.
11. Сидоренко О.А. Державна політика регулювання ринку зерна в Україні та наслідки її впровадження. *Вісник Донецького національного університету, Серія В: Економіка і право.* 2011. Спецвипуск. Том 2. С.88-91.
12. Кожух М. С. Способи державної закупівлі продовольчої продукції. URL: <http://bnc.in.ua/publikatsiji/inshi-publikatsiji/411-sposobi-derzhavnoji-zakupivliprodovolchoji-produktsiji.html>
13. Кожух М.С. Господарсько-правове забезпечення реалізації державної продовольчої політики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Донецьк, 2014. 18 с.
14. Новаковець В.М. Фінансово-правова природа відносин у сфері державних закупівель. *Митна справа.* 2011. №4(76). Частина 2. С.128-136.
15. Олефір А. О. Господарсько-правове забезпечення державних закупівель у сфері охорони здоров'я: теоретичні та практичні аспекти. монографія. Харків: Юрайт, 2012. 456 с.
16. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз публічних закупівель: методичні та практичні аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія - «Економіка».* 2017. № 7(35). С. 65-71.
17. Ткаченко Н.Б., Уманців Ю.М. Макроекономічні аспекти державних закупівель. *Фінанси України.* 2009. №8. С.82-88.
18. Зубар В. В. Формування механізму управління системою державних закупівель в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02. Харків, 2010. 25 с.
19. Мельников О.С. Економіко-математична модель оцінки доцільності проведення конкурсних торгів при здійсненні державних закупівель. *Економіка України.* 2012. №9. С. 47-56.

20. Борсук Н.Я. Проблемні питання кваліфікації дій замовників конкурсних процедур. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 90-94.
21. Герасименко Г. Соціально відповідальні державні закупівлі в Україні. *Вісник КНТЕУ*. 2012. №1. С.5-13.
22. Цибульник Н.Ю. Деякі питання вдосконалення інституту адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері публічних закупівель. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 47. Т. 3. С. 12-15.
23. Пономаренко М. М. Імплементация положень Угоди про Асоціацію України з ЄС стосовно реформування системи публічних закупівель. Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах: матеріали між нар. наук.-теор. конф. (м. Київ 19 жовтня 2017 року). Одеса : Фенікс, 2017. С. 167-168.
24. Ільницький О. В. Реформування визначення сфери державних закупівель за законодавством України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 10. С. 120-128.
25. Сторчак А.С. Деякі питання вдосконалення законодавства про публічні закупівлі. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 7 (20). С. 130-134. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/67704>
26. Government at a Glance 2015. – Paris, OECD Publishing, 2015.
27. OECD Guidelines for Corporate Governance of State-Owned Enterprises 2015 Edition. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-guidelines-on-corporate-governance-of-state-owned-enterprises-2015_9789264244160-en;jsessionid=8qb2949d52ddq.x-oecd-live-02.
28. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement.
29. Директива 2014/25 / ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про закупівлі суб'єктами господарювання у водних,

енергетичних, транспортних та поштових секторах. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0025>

30. The Utilities Contracts Regulations 2016. - № 274.

31. Federal Acquisition Regulation (FAR). URL: <https://www.acquisition.gov>.

32. The Government Procurement Law of the People's Republic of China (2002).

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Електронне урядування та Національна програма інформатизації» від 28.02.2018 № 129 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2018-%D0%BF>.

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про продовження реалізації пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації» від 16.05.2018 № 377 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-2018-%D0%BF>.

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на території України» від 20.03.2020 р. № 225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2020-%D0%BF#Text>

36. Наказ Державного агентства України з питань кіно від 09.07.2018 № 240 URL: http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-nakazu-derzhkino-vid-27_03_2015-r_-n-5-doc355054.html.

37. Лист Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Щодо застосування санкцій» від 07.09.2018 № 3304-04/39245-06. URL: <http://document.ua/shodo-zastosuvannja-sankcii-doc357476.html>.

38. Про особливості виконання рамкових угод: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 № 603 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/603-2012-%D0%BF>.

39. Про затвердження Порядку визначення генеральних замовників та взаємодії замовників з генеральним замовником за рамковими угодами: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 № 602 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/602-2012-%D0%BF>.

40. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 № 292 «Про встановлення розміру плати за подання скарги та затвердження Порядку здійснення плати за подання скарги до органу оскарження через електронну систему закупівель та її повернення суб'єкту оскарження»ю URL: <https://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=96d05569-344b-4451-bb1e-49e6ab860120>

41. Шатковській О., Яременко С. Коментарі до законодавства України про публічні закупівлі. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. 2016. Грудень. 131 с.

42. Звіт сфери публічних закупівель у 2019 р. Мінекономрозвитку. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5cc39077-e96a-40fd-815b-b03f9e0187fa&title=ZvitSferiPublichnikhZakupivelZa2019-Rik>

43. Оцінювання державних видатків та фінансової підзвітності (ДВФП) в Україні, 2019 р. / Звіт з ефективності управління державними фінансами. 2020. 09 лютого. 198 с. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/135551586467375931/ukraine-2019-public-expenditure-and-financial-accountability-pefa-performance-assessment-report>

44. Звіт про результати аналізу стану публічних (державних) закупівель у 2017 році: затв. Рішенням Рахункової палати України від 31.05.2018 № 13-1. URL: [https://rp.gov.ua/upload\\$files/Activity/Collegium/2018/13\\$1_2018/Zvit_13\\$1_2018.pdf](https://rp.gov.ua/upload$files/Activity/Collegium/2018/13$1_2018/Zvit_13$1_2018.pdf).

45. Україна-2019 Отчет об оценке эффективности государственных расходов и финансовой отчетности (PEFA) (украинский). Вашингтон, округ Колумбия: Группа Всемирного банка. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/135551586467375931/Ukraine-2019-Public-Expenditure-and-Financial-Accountability-PEFA-Performance-Assessment-Report>.

46. Веб-портал Уповноваженого органу з питань публічних закупівель. URL: <https://prozorro.gov.ua/>

47. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель : закон України від 19.09.2019 р. № 114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20>

48. Токарева К. О. Магалова В. А. Нормативно-правове регулювання публічних закупівель в Україні: сучасний стан та напрями удосконалення. Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. пр. за матеріалами II Інтернет-конференції, 29 листопада 2019 р. – Харків : НДІ ПЗІР НАПрНУ. С. 211-216.

49. Настанови колишнього Проекту ЄС з питань публічних закупівель (2017). URL: https://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Guidelines_UKR_interactive_pages.pdf

50. Проект «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах». URL: <http://tapas.org.ua/components/elektronni-publichni-zakupivli/>

51. Аудиторський звіт Держаудитслужби публічних закупівель МОЗ України. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=150804>

52. Крупяк І. Й. Особливості функціонування системи публічних закупівель в умовах трансформації сучасних економічних процесів. Миколаївський національний університет ім. ВО Сухомлинського. 2017. С. 458-462.

53. Шалімова Н. С. Міжнародний рейтинг ефективності системи публічних закупівель («Benchmarking Public Procurement») та його

використання в державному аудиті. *Економічний простір*. 2017. № 127. С. 48-60.

54. Публічний модуль аналітики Prozorro. URL: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd>

55. Ткачук Л. Т. Контракты жизненного цикла как новый механизм государственно-частного партнерства на региональном и муниципальном уровнях. *Вестник Иркутского государственного технического университета*. 2012. № 3. С. 265-269.

56. Чукаева И. К. Контракты жизненного цикла: возможности и риски использования в рамках государственно-частного партнерства на Украине. *Формирование рыночных отношений в Украине*. 2019. №4. С. 24-31.

57. Довженко В. А., Гриня Л. М. Публічні та комерційні закупівлі: суть, необхідність, особливості здійснення. *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ*: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 березня 2020 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 399 с. С. 339-341.

58. Гриня Л. М. Діагностика конкурентного середовища у сфері публічних закупівель: *Наукові читання – 2020*: зб. тез доповідей наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених ННІ економіки та агробізнесу Поліського національного університету. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 89-92.

59. Іванюк О.В., Гриня Л.М. Оцінки публічних закупівель в системі державних видатків та фінансової підзвітності України *Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 23 червня 2020 року. Житомир: ЖНАЕУ, 2020. – С. 69-74.